

Etică și model în mediul academic

Ethics and Model in the Academic Environment

Gabriel Stănică LUPU^{1*}

¹ "Vasile Alexandri" University of Bacău, Romania

* Correspondence: teresis2002@yahoo.com

Rezumat: *Societatea actuală trece prin schimbări semnificative, atât datorită apariției și dezvoltării tehnologiilor digitale, cât și lipsei unor filtre eficiente care să deceleze informația și calitatea ei, dat fiind că scurtarea drumului pe care aceasta îl parcurge în timp și spațiu, de la emitent la receptor nu mai are rol de selecție. Tinerii, care nu dețin încă un sistem personal bazat pe cunoștințe și valori solide și valide, trăind într-o epocă a dezintegrării legăturilor dintre generații, centrați doar pe sine, sunt în căutarea unor oameni-busolă, care să îi ajute să își găsească rostul și calea. Dacă o profesie se dobândește pe baza unor însușiri naturale, alături de un anumit nivel de educație în domeniul respectiv, calitatea umană nu se dobândește decât prin demers individual și efort personal, prin asimilarea de reguli, norme și cutume, odată cu modelele de comportament identificate în mediul extern. Acest mediu nu este securizat de prezența părinților și a celor apropiați, care doresc apriori binele tânărului. Studentul, are la dispoziție un imens spațiu virtual asupra căruia cei îndreptățiți să îl îndrume nu au decât un control restrâns sau chiar nu au deloc control. Aici el întâlnește o mare diversitate de oameni, ale căror intenții nu le cunoaște, dar care pot exercita o influență semnificativă asupra sa. Acest spațiu difuz, populat cu modele și anti-modele încă nu este explorat și nu există o evaluare certă și exhaustivă a impactului pe care îl are asupra tânărului. Este imperios necesară înarmarea elevilor și studenților cu instrumente de selectare a modelelor pe care le vor urma, dacă dorim o societate funcțională mâine.*

Cuvinte cheie: *model, educație, etică, morală, deontologie*

Abstract: *The current society is going through significant changes, both due to the emergence and development of digital technologies, as well as the lack of effective filters to detect information and its quality, given that the shortening of the path it travels in time and space, from the sender to the receiver does not still has a selection role. Young people, who do not yet have a personal system based on solid and valid knowledge and values, living in an era of self-centered, intergenerational disintegration, are looking for compass people to help them find their purpose and their*

Citation: Lupu, G.S., (2023). Etică și model în mediul academic. *Etică și Deontologie*. 3(1), 68-78
<https://doi.org/10.52744/RED.2023.01.07>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

way. If a profession is acquired on the basis of natural characteristics, together with a certain level of education in the respective field, the human quality is only acquired through individual approach and personal effort, through the assimilation of rules, norms and customs, together with the identified behavioral models in the external environment. This environment is not secured by the presence of parents and those close to them, who a priori want the good of the young person. The student has at his disposal a huge virtual space over which those entitled to guide him have only limited control or even no control at all. Here he meets a wide variety of people, whose intentions he does not know, but who can exert a significant influence on him. This diffuse space populated with models and anti-models is still unexplored, and there is no definite exhaustive assessment of the impact it has on the young person. Arming pupils and students with tools to select the role models they will follow is imperative if we want a functioning society tomorrow.

Keywords: Model, Education, Ethics, Morality, Deontology

1. Introducere

Societatea umană s-a fundamentat de-a lungul timpului pe legăturile care s-au stabilit între membrii grupului, ai comunității, care nu ar fi reușit individual să supraviețuiască. Procurarea hranei, sprijinul și mai ales apărarea, erau cruciale pentru supraviețuirea grupurilor omenești. Cooperarea între membrii colectivității a fost mereu cheia existenței și propășirii umanității. Grupul uman a împărtășit mereu o cultură comună, un profil psihologic comun, membrii săi având sisteme proprii de semnalizare formate din coduri sonore, gestuale, comportamentale, astfel încât recunoașterea și solidaritatea grupului să fie asigurate. Membrii mai tineri și cu mai puțină experiență erau educați și pregătiți pentru stadiul de adult de către membrii mai în vârstă, mai experimentați, care aveau cunoștințe semnificative din diferite domenii ale vieții. Aceste comportamente nu sunt doar apanajul omului, majoritatea speciilor de animale având comportamente mai mult sau mai puțin similare, astfel încât cele mai importante experiențe și cunoștințele cu cel mai ridicat grad de generalizare, să fie transmise succesorilor.

Revenind însă la zilele noastre, trebuie să ne întrebăm dacă într-o eră a generalizării accesului la informație, mai este oportun să promovăm cultura organizațională și modelele de urmat.

2. Locul și rostul modelelor în societatea actuală

Etica și moralitatea sunt concepte apărute încă din antichitate, omul fiind în mod constant preocupat de locul și rostul său pe pământ, de datoria sa față de semeni și de modul în care se poate achita de această îndatorire. Moralitatea a stat și trebuie să rămână la baza societăților umane, normativitatea sa fiind rezultatul filtrării de-a lungul secolelor și acceptării integrale, cu titlu de axiomă. Grupurile umane au

sanționat drastic încălcarea acestor norme, cutume, deoarece acest lucru pune în pericol existența și perpetuarea lor. Mai mult, deși au fost supuse analizei aprofundate de-a lungul istoriei, validitatea lor nu a putut fi pusă la îndoială. Chiar dacă fiecare filozof a avut propria sa abordare, fiecare dintre ei a lăsat în urmă un tezaur de gândire, preluat și valorificat mai departe de semenii. Principiile morale sunt imuabile, formează baza unei societăți sănătoase și de aceea nu pot fi înlocuite. Conștientizarea acestui lucru de către marii gânditori ai omenirii, nu face decât să le dea o mai mare capacitate de influență. Ceea ce este cel mai important însă, știința în sine și știința gândirii nu erau achiziții individuale, toți marii gânditori fiind și mentori, uneori ai unor personalități care au rămas în istorie pentru faptele lor. Nu putem să nu ne gândim acum, într-o epocă a invaziei de non-modele sau anti-modele, la faptul că mentorul lui Alexandru cel Mare a fost Aristotel. Întotdeauna, anii petrecuți în preajma unei personalități precum Aristotel, cel amintit mai sus, a lui Socrate, ori Platon, iar mai aproape de zilele noastre, în umbra unor mari gânditori precum Kant, care i-a influențat pe Hegel, Fichte, Schelling în filosofie, pe Goethe sau Schiller în literatură, au fost premisa apariției elementelor de nou și de evoluție, de dezvoltare a științei și a practicilor zilnice. Desigur că este dificil ca un tânăr de astăzi să poată fi învățacelul unei personalități marcante și nu pentru că intelectualii de mare valoare ar lipsi. Și totuși...

Rolul educației nu este, în esență, doar acela de a forma profesioniști în diferite domenii, ci și de a forma oameni cu un nivel ridicat al conștiinței, care își respectă semenii și instituțiile societății, caractere integre care să fie parte a unui mediu moral, formator de generații de tineri pe aceeași măsură. „Mediul imoral favorizează formarea unor oameni imorali, iar un mediu moral dă naștere unor oameni morali” (Socaciu, 2018, p. 44), este afirmația care stă la baza promovării modelelor umane.

Nu putem să nu remarcăm faptul că într-o epocă a unor descoperiri extraordinare, în care omul a călătorit în cosmos și a explorat adâncurile apelor, educația nu mai are impactul pe care ne-am așteptat să îl aibă. În mod firesc, accesul la cunoștințe superioare nu poate avea loc în lipsa unei educații pe măsură, solid fundamentate, însă societatea în general, nu mai este preocupată de valori semnificative care sunt valabile pe termen lung și alege să „trăiască momentul”, să confunde aparențele cu valoarea intrinsecă a unui individ, mai ales că acest și aspect exterior se poate astăzi „ajusta” după dorință.

Nu trebuie să uităm că accesul la tehnologie nu este unul fără urmări negative, în pofida beneficiilor pe care le aduce. Vârsta fragedă și timpul petrecut în spațiul virtual pot conduce la serioase modificări și tulburări de comportament, adicție, depresie și o evoluție academică nesatisfăcătoare (Tudor, 2018).

Nu dorim să aducem aici o critică a societății, însă nu putem să excludem acești factori din contextul în care copilul, adolescentul, apoi tânărul crește și se dezvoltă, acel tânăr pe care îl dorim cetățean responsabil și util pentru viitor. Facem această

precizare deoarece psihologia a dovedit că expunerea copiilor la diferiți stimuli produce efecte profunde, de multe ori greu de identificat și cuantificat. Înțelepciunea populară a marcat acest lucru, cu proverbe pline de sens: „Așchia nu sare departe de trunchi”, cu referire la influența modelelor parentale asupra viitorului adult, ori „Spune-mi cu cine te însoțești, ca să îți spun cine ești”, care se referă la poziția individului în grupul social și la efectul relațiilor care se stabilesc între membrii acestuia, asupra individului. Desigur, nu vom face analiza înțelepciunii populare privitor la influențele pe care indivizii le exercită unii asupra altora, precum și la efectul acestora asupra calității umane a adultului, dorim doar să arătăm că asupra nevoii de modele dezirabile există un consens general, iar importanța calității modelelor umane pe care copii, adolescenții și tinerii le urmează, asupra devenirii lor viitoare și a performanțelor de care vor fi capabili, sunt inutil a mai fi demonstrate, ele având deja un recunoscut și acceptat deplin. Astfel, moralitatea și etica, centrate pe calitatea relațiilor dintre indivizi și a rezultatelor dinamicii acestora, are o uriașă dimensiune practică, dar și reflexivă și axiologică, pe care le mai regăsim deopotrivă în estetică și religie (Lupu, 2022, p. 15)

Plecând de la aceste premise, ne întrebăm totuși care mai este astăzi rolul și rostul modelelor, care pot fi acestea, unde pot fi găsite și cum poate tânărul de astăzi să le selecteze.

În zilele noastre se observă din ce în ce mai clar detașarea societății față de ideea că doar educația poate aduce bunăstare, o imagine bună în societate și oportunități de dezvoltare semnificativ superioare. Informația, în diferite forme și pe diferite canale, circulă aproape în timp real, accesul larg la diferite instrumente care permit ca individul să fie în contact cu extraordinar de multe și de diverse surse de influență, poate avea efecte benefice, dar și efecte negative.

Adolescenții și tinerii au un nivel ridicat de autonomie a deciziei, iar acest lucru poate pune diferite probleme din perspectiva căilor prin care ei pun în aplicare această libertate, pe care de multe ori o clamează, li se acordă, dar pe care nu și-o asumă atunci când apar consecințe nedorite. Această lipsă de consecvență nu se datorează doar unor mobiluri interne, ci și multor influențe externe, de multe ori dificil de identificat, evaluat și cuantificat.

Oscilând între simplitate și lipsă de constrângeri, așa cum își dorea Diogene, între hedonismul lui Aristip din Cirene, ori moralitate și rațiune, așa cum a postulat Socrate (Lupu, 2022, p. 12), tânărul va avea ezitări în a alege calea grea, ci va avea tendința de a aborda căi mai facile, iar pentru a argumenta acest lucru, va selecta exemple din proximitate, proximitatea aceasta fiind de multe ori nu una spațială, ci una virtuală, digitală. Putem înțelege cu ușurință de ce aceste alegeri sunt grele, însă este important ca tânărul să aibă alternative și să poată beneficia de influențe cât mai diverse, astfel încât să poată ieși din trendul mediocrității.

Ajungem astfel la nevoia de modele pentru adolescenții și tinerii aflați în proces de formare, dar și de instrumente de filtrare și selectare a acestor modele, astfel încât la final, rezultatul educației, profesionistul, să se poată adapta condițiilor din colectivele de muncă în care ajunge, să se orienteze în conformitate cu regulile morale, cu etica și deontologia din câmpul profesional în care activează, ajungând poate la rândul său un model de urmat.

Ne întrebăm deci unde pot găsi tinerii modele dezirabile, astfel încât educația lor formală să fie desăvârșită și finisată de influența acestora, să putem permanentiza principii și valori umane, valabile pentru orice profesie. Nu trebuie să uităm că tinerii care ajung în mediul academic au demonstrat deja că au un nivel de pregătire teoretică care le-a permis accesul la facultate, iar inteligența pe care o dețin trebuie mereu stimulată și îndreptată înspre scopuri utile și folositoare, însă acest lucru nu este ușor de realizat.

Tinerii cred că știu totul și că nu mai poate apărea nimic nou, deci este posibil ca demersul de a-i determina să își canalizeze în mod conștient energiile pentru asimilarea precoce a unor reguli de conduită, atitudini și abordări conforme cu normele și codurile adoptate la nivel academic, să se dovedească un eșec. Nevoia de modele există însă și este demonstrată de faptul că tinerii își aleg oricum modele, în general rețelele de socializare având o influență covârșitoare, prin faptul că ei sunt tot timpul prezenți în mediul virtual și se simt în contact direct cu persoanele care sunt „creatori de conținut”, „inflenceri” ori care au roluri ce poartă alte denumiri, dar care derulează același demers, iar acest demers este de cele mai multe ori motivat de faptul că aceste persoane realizează venituri semnificative prin transferul de informație, de multe ori irelevantă, cu efecte negative sau manipulative, cu ajutorul canalelor de youtube, Instagram, Tik Tok. Oricine poate deveni astfel creator de conținut, fără să fie chestionat asupra competențelor sale sau a cunoștințelor pe care le are, nici asupra obiectivelor pe care le țintește, pentru a putea vorbi public despre un subiect, mai ales dacă acesta este unul sensibil. Să nu uităm că cei doi frați extrem de cunoscuți, care au comis abuzuri și violențe greu de descris și înțeles, au folosit aceste canale de comunicare, au avut milioane de urmăritori (followers) care îi ascultau și îi aprobau. De asemenea, rețelele de trafic de persoane și de crimă organizată utilizează aceste canale, care le permit pe de o parte, o ușurință mai mare în a-și ascunde identitatea și intențiile, iar pe de altă parte le facilitează accesul la victime. Goana după foloase imediate (bani, haine, mașini), când educația nu îți poate oferi repede aceste bunuri, ci îți promite foloase pe termen lung, după încheierea studiilor, determină tinerii, cu o experiență de viață precară, să aibă încredere și să fie victimele acestora.

Provocarea rezidă în oferirea și menținerea unor modele pozitive în preajma lor, în scopul influențării și persuasiunii. Cum putem face însă diferența între calitatea

informațiilor oferite de un profesor/educator adevărat pe un canal de youtube și informațiile oferite de un „raptor”? Cum le decelăm, astfel încât să nu fim nevoiți să suportăm consecințe pe care nu ni le-am imaginat?

Câteva lucruri pot fi spuse chiar fără a face o analiză aprofundată:

- Un educator va crea conținut științific, adecvat unei teme, va folosi noțiuni și concepte academice confirmate;
- Numele și competențele unui profesor pot fi verificate cu ușurință, cadrul didactic din mediul universitar având un CV ce poate fi găsit online, pe site-ul universității la care predă;
- Cadrul didactic nu va cere întrevederi directe, dacă e necesar, va comunica ascultătorului să își dezvolte educația la nivel universitar, urmând cursurile unei facultăți care poate fi găsită fizic, are date de identificare, însuși profesorul putând fi cunoscut acolo;
- Cadrul didactic nu va promite foloase imediate, câștiguri mari de bani în lipsa muncii, nici accesul facil la resurse semnificative;
- Cadrul didactic nu va cere nimic în schimbul sfaturilor sale (foloase importante), nu va fi neclar în exprimare, nu va folosi elemente de jargon și termeni argotici care sunt utilizați de către persoane care fac parte din grupuri infracționale;
- Despre educator putem obține cu ușurință informații, deoarece este o persoană la care se poate ajunge, se poate interacționa cu ea, se poate cere feedback de la colegii de an sau alți profesori;
- Cel mai important lucru de reținut este faptul că o persoană educată, cadrul didactic, antreprenor, psiholog, sau altă profesie care presupune și expunere la nivel online și offline, nu va îndemna niciodată ascultătorul să își neglijeze educația, nu va afirma că educația reprezintă pierdere de timp, că este inutilă, că oricine poate reuși fără să se educe. Discursul său va sublinia necesitatea educației și va îndemna ascultătorul să procedeze în consecință.

Aceste câteva elemente pot ajuta tânărul să selecteze persoanele cărora le permite să își exercite influența asupra sa.

Profesorul este o prezență constantă în mediul din care copilul, adolescentul, tânărul, evoluează, iar acest lucru este desigur un avantaj. Interacțiunea directă între educator și tânăr este un alt mare avantaj, iar elementul-cheie este faptul că această interacțiune poate avea efecte majore și pentru a promova modelele dezirabile, acest lucru este crucial.

Privitor la nevoia de modele și la existența lor în mediul academic, credem că este important să subliniem câteva aspecte. Așa cum bine știm, se poate vorbi de nivelul de moralitate colectiv (al școlii, al universității), care este mai presus de

moralitatea fiecărui membru al organizației, dar care însumează moralitatea și comportamentele fiecăruia (Socaciu, 2018, p. 45).

Se cunoaște faptul că, în general, se recomandă separarea vieții profesionale de viața personală, dar credem că acest lucru este extrem de dificil, dacă nu imposibil. Trăsăturile de personalitate nu se schimbă de-a lungul vieții, ele sunt un element psihologic stabil, educația putând să le mascheze doar. De aceea, aceste trăsături vor avea reflectare atât comportamentele din familie, cât și în grupurile sociale și profesionale din care individul face parte. Tânărul care caută modele, instinctiv caută consistență, coerență și constanță, pentru a fi convins că acel tipar comportamental este bun de urmat. De aceea, coerența în conduită, în școală și înafara ei, este o condiție primară pentru ca o persoană să fie investită cu rolul de model, mai ales că de multe ori, tânărul nu conștientizează că a efectuat o alegere, iar profesorul nu știe că are acest rol în viața cuiva. Mai mult, modelele nu se copiează integral, dat fiind că tânărul selectează de la mai multe persoane diferite atitudini și comportamente, pe care le integrează în sistemul psihologic propriu, acest fapt conferindu-i unicitate ca individ.

Astfel, modelul academic trebuie să fie un adevărat model atât în viața profesională, cât și în afara ei, în viața socială și personală. Nu are nici o relevanță dacă aspecte ale vieții personale pot deveni cunoscute sau nimeni, niciodată nu va ajunge să le afle. Coerența personalității presupune comportamente morale în zona socială proximală, cât și în cea extinsă, precum și respectarea eticii și deontologiei în activitatea profesională. Modelul nu poate fi parțial, chiar dacă el este apreciat și urmat doar din anumite privințe. El trebuie să fie întreg, total, pentru a putea determina la student apariția încrederii și asimilarea comportamentelor dezirabile. Subliniem aceste lucruri, pentru că modelele valoroase, a căror urmare (încercăm să evităm termeni precum copiere sau imitare, deoarece urmarea unui model presupune evaluare, decizie și efort personal de schimbare) este dificilă, în comparație cu ceea ce presupune culegerea unor idei și informații eliberate în spațiul social și virtual de către mulți influenceri, idei care nu provoacă procese de gândire, introspecție, autoevaluare, ci justifică atitudini nesănătoase, asumarea lor fără discernământ și promovarea lor ca și cum ar fi rezultatul propriei gândiri. Dificultatea constă în efortul major de conștientizare a propriilor erori și de asumare a schimbării, efort care nu este necesar în situația opusă la care am făcut referire anterior. Moralitatea și etica sunt rezultatul judecăților emise de oameni valoroși de-a lungul istoriei, oameni care la rândul lor au avut parte de epopeea lor personală, în care au fost învingători (s-au schimbat) și învinși în același timp.

Nivelul ridicat de educație a profesorului vine cu siguranță la pachet cu așteptări înalte din partea societății, a colegilor și a celor care sunt în învățacei. Libertatea deplină nu poate exista în lipsa normelor și regulilor comportamentale, în caz contrar societatea ar intra în colaps.

Profesorul aparținător mediului academic sau preuniversitar, este mult mai mult decât un influencer. El nu este o prezență episodică, nereglementată, ci este deținătorul unui arsenal vast de cunoștințe și experiențe care îi validează statutul, atât formal, cât și informal, este o sursă de informație verificată și acceptată social și profesional, așa cum este considerat și un tipar de urmat în vederea unei evoluții pozitive și a dobândirii unui statut superior în viață de către tinerii învățăcei. Mediul universitar a considerat ca fundamentale principiile și normele morale de comportament, însă forma lor scrisă și reglementată strict a avut loc odată cu introducerea codurilor etice, care au formalizat morala academică și cea a cercetării, ca forme ale eticii instituționale (Socaciu, 2018, p. 47). Educația umană trebuie să se ghideze după normele eticii, iar o profesie nu poate fi separată de dimensiunea sa morală, deoarece educația este vectorul care unește ființa cu conștiința, după cum bine afirma Kohlberg (Iacob, 1999, pg. 37-38).

Relația profesor-student este una specială, calitatea ei aflându-se în reflectarea competenței pedagogice a profesorului, ce are la bază eșafodajul complex format din cunoștințe, valori și atitudini comportamentale, care trebuie să acopere atât prezența la catedră, cât și partea de cercetare științifică și interacțiunea socială, arii unde profesorul își trăiește rolul de model moral pentru studenți (Ghiațau, 2015). În acest context, etica academică se extinde și asupra studenților, ca membri ai comunității academice, etica viitoareii profesii fiind nivelul următor al normelor studiate și asimilate conștient și rațional pe parcursul studiilor. Astfel, procesul de învățare formal va fi potențat prin învățarea nonformală și informală, studenții putând să recunoască și să eticheteze comportamentele etice, antrenându-și capacitatea de reflecție, de analiză, capacitatea decizională și nu mai puțin, transferul acestor competențe teoretice în activitatea practică.

În acest sens, primul studiu de caz pentru student este conduita profesorului și mentorului său. Nu putem cere studenților să respecte normele și regulile pe care profesorul le ignoră sau chiar le sfidează fățiș. Stabilirea relațiilor dintre profesor și student, dintre profesor și profesor, trebuie să țină cont de codurile de deontologie și etică academică, trebuie să fie evitată confundarea autorității cu puterea, studentul trebuie să se afle într-un spațiu sigur și productiv, iar evoluția sa trebuie să urmeze standardele de pregătire din punct de vedere formal, precum și așteptările personale și sociale, pe plan informal. Profesorul trebuie să își convingă studentul să îi accepte autoritatea prin conduita sa, asumarea unei poziții de putere nefiind instrumentul adecvat pentru reglarea naturii interacțiunilor pedagogice. Mai mult, oricum studentul îl va investi pe profesor cu un statut superior, conduita sa trebuind să vină în continuarea acestei investiții, iar abuzul de putere nu poate decât să dezechilibreze relația în formare și viitorul profesional al studentului. Subliniem deci că puterea și

exercitarea ei nejustificată poate genera constrângeri și comportamente imorale, lipsite de etică, ce pot aduce prejudicii grave instituției și profesiei.

Profesorul se află mereu în contexte care vizează modelarea studenților după norme stabilite atât prin legislația din domeniul educației (idealul educațional), cât și de către etica profesională. Părtășia profesorului cu studenții în acțiuni ce conduc la apariția unor situații echivoce, cu potențial de erodare a stării de încredere și de devalorizare a schimbului onest și corect de informații, va deschide drumul unor alte abateri și anomalii care nu doar că vor afecta prestigiul și poziția unității de învățământ, dar pot declanșa procese distructive, cu efecte pe termen lung.

Introducerea noțiunilor de etică în curriculum pentru nivelul universitar este rezultatul nevoii de a continua educația pentru întreaga viață și pentru a consolida comportamentele etice în toate profesiile, indiferent de domeniu.

Intenționalitatea finală a introducerii unei științe ca disciplină de studiu este formarea unor competențe ante-stabilite, clar formulate, în termeni care să permită evaluarea, însă etica prezintă un anumit tip de dificultate în abordare pe care nu o întâlnim la alte discipline. În primul rând, vizează nu doar comportamente prezente, ci și viitoare, asupra cărora însă nu avem certitudinea că se vor conforma formulărilor ideale pe care le au competențele stabilite. În al doilea rând, există două aspecte la fel de importante de luat în considerare: relația profesor – student, care imprimă o anumită direcție în evoluția spre formarea de competențe, dar și etica cercetării. Precizăm aici aceste aspecte deoarece studentul, în demersul său educațional, este de multe ori implicat în diferite activități ce presupun cercetarea, de la analiza cadrului teoretic al unui domeniu, până la realizări practice care de multe ori fac obiectul unor brevete de invenție sau inovație. În ambele cazuri, profesorul este un factor – cheie, iar comportamentul său îi poate spori autoritatea, îl poate plasa pe o poziție mai sigură și mai plină de sens în psihicul studentului. Reversul medaliei este acela că profesorul poate pierde în unele cazuri, întregul ascendent pe care îl are asupra studentului, iar asta poate dăuna semnificativ actului pedagogic.

Trebuie să amintim că studentul se află la o vârstă a căutărilor și a cuceririi unei poziții superioare în grupul de colegi și prieteni, ceea ce îi conferă un anumit tip de competitivitate, pe care o resimte chiar și în relația cu profesorul său. Orice realizare este o mare victorie, pe care dorește să o disemineze în jurul său, ceea ce este normal. Însă să nu uităm că și studentul este parte a actului pedagogic, iar lipsa sa de cunoștințe în domeniul etic îl poate face să încalce normele de conduită și să aducă atingere prestigiului său, prestigiului profesorului și celui al universității.

Această sensibilitate a actului și relației pedagogice profesor-student trebuie luată în considerație, astfel încât profesorul, cu experiența și autoritatea sa, să prevină materializarea unor astfel de cazuri. Este necesar ca profesorul să identifice potențialele situații de pericol din punct de vedere etic, să le analizeze și determine posibilele

consecințe, urmând ca demersul său să abată studentul de la comiterea unor erori sau comportamente lipsite de etică, să îi explice clar și consecvent și să corecteze traseul educațional al tânărului. Doar prin menținerea neschimbată a comportamentului etic și moral, profesorul poate influența decisiv studentul și poate preveni apariția unor situații echivoce ori dăunătoare pentru toți cei implicați. Astfel, competența etică a profesorului trebuie să cuprindă atât cunoștințe despre etică și morală, pe care le transferă studentului, cât și capacitate de diagnoză a contextelor educaționale, de evaluare a soluțiilor și de aplicare a acestora din perspectivă morală (Ghiațău, 2015). Așa cum se precizează în literatura de specialitate (Osbeck, 2018), profesorul va dezvolta și experimenta o așa-numită „sensibilitate morală” care îi va conferi capacitatea de a identifica posibilele situații sau dileme, fapt ce are un important rol preventiv. Aceste însușiri arată studentului faptul că „sănătatea” sistemului educațional este monitorizată de competențele profesorului, dar și de integritatea sa și calitatea morală pe care o dezvăluie, securizând spațiul psihic și conferind certitudini și tendințe pozitive.

Chiar dacă fiecare situație este potențial unică, determinată de circumstanțe individuale (McCarthy, 2003), principiile aplicabile sunt aceleași, respectarea lor asigurând disponibilitatea soluțiilor aplicabile.

Revenind la rolul de model al profesorului, această realitate se aplică în primul rând din punct de vedere etic și moral, deoarece aceasta este influența cea mai importantă și mai profundă asupra studentului. Conform opiniei lui Aristotel, virtutea are trei dimensiuni, acestea fiind premeditarea, atitudinea echilibrată și discernământul (Lupu, 2022, p. 15), opinie ce are validitate și astăzi. Analizând comportamentul etic, premeditarea acțiunilor, care ne ajută să previzionăm consecințele, echilibrul care oprește reacțiile impulsive și discernământul, care asigură separarea aspectelor ne semnificative de cele semnificative, astfel încât reacția să fie cea mai potrivită, reprezintă cheile implementării în realitate a normelor și reglementărilor etice. Echilibrul și discernământul asigură un cadru de comunicare transparent și potrivit în interacțiunea profesor-student, cadru absolut necesar pentru a fi asigurată eficacitatea mesajelor. Pentru că profesorul trebuie să se afle „printre cei aleși”, după cum spune Aristotel, pentru că trebuie să fie un exemplu pentru cei din comunitate, conchidem că acesta trebuie să își asume rostul și rolul în comunitatea restrânsă și în cea extinsă, pentru că de fapt are o misiune extrem de importantă, aceea de a fi un model, nu doar ca pregătire profesională, cât și ca nivel al calității umane pe care o arată celor din jurul său.

3. Concluzii

Comportamentul etic și asumat al profesorului determină fără doar și poate comportamente asumate din partea studenților, responsabilitate, obiectivitate în

autoevaluare și dorință de a evolua. Studentul ajunge să asimileze acest tip de conduită, să o interiorizeze și să îi confere statut de normalitate, astfel încât viitorul profesionist să ducă mai departe atitudinea etică, transformată în competență reală pentru tot restul vieții. Având astfel de ales între urmarea unor modele (pozitive sau negative) pe care le poate vedea pe rețelele de socializare, dar cu care nu poate interacționa în mod direct, ale căror realizări „fulminante” nu le poate verifica el însuși (nu putem să nu amintim aici bunăstarea pe care anumiți influenceri și-o atribuie, afirmând că cheltuie 10-20.000 de euro lunar, dar fără a aduce o dovadă în acest sens), studentul începe să fie ancorat în realitate mai mult decât în zona virtuală, micile victorii de aici îi aduc satisfacții reale, pe care le resimte și care îl mobilizează, îndemnul, curiozitatea și motivarea pe care profesorul i le poate stârni îl pot determina să dobândească achiziții în spațiul real imediat, achiziții ce se dovedesc prețioase și folositoare pe termen lung.

Trăind într-o epocă descrisă nu prin acțiune și efervescență, nu prin comuniune și respect, ci prin amotivație secundată de bullying, ridicat la rang de prietenie, ne mai întrebăm oare la ce sunt utile modelele și dacă mai avem nevoie de ele?

Chiar dacă trăim zile în care AI (Artificial Intelligence) ne dă răspunsuri, trăim să vedem și că această inteligență nu este infailibilă și, mai mult, comite erori uneori tulburătoare, iar omul este încă imprezvizibil, iar acest atribut poate că îi va conferi normalitatea, unicitatea și umanitatea de care cu toții avem nevoie. Modelele umane nu își pot pierde importanța și influența pentru simplu fapt că se adresează doar oamenilor, nu pot fi înlocuite și nici eliminate fără ca societatea să sufere grave malfuncții.

Referințe

- Ghiațău, R. M. (2015). *Ethical competence for teachers. A possible model*. Symposium Theoretical and Applied Inquiries in Philosophy and Social Sciences (pg. 387-403). București: Institute for Economic and Social Research of The Romanian Academy.
- Iacob, I. (1999). *Repere psihogenetice. Caracterizarea vârstelor școlare*. În A. Cosmovici, Psihologie școlară (pg. 25-40). Iași: Polirom.
- Lupu, G. (2022). *Etică și deontologie în educație fizică, sport și kinetoterapie*. Constanța: Ovidius University Press.
- McCarthy, J. (2003). *Principlism or narrative ethics: must we choose between*. BMJ Journals, 65-71.
- Osbeck, C. K. (2018). Possible competences to be aimed at in ethics education – Ethical competences highlighted in educational research journals. *Journal of Beliefs&Values*, 39 (2), 195-208.
- Socaciu, E. A. (2018). *Etică și integritate academică*. București: Editura Universității din București.
- Tudor, G. (2018). *Social adaptation of adolescents users of smart tools*. *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics*, 21-38.